

виявлено. Водночас С. Корновенку варто було б звернути увагу й на національний аспект. Передусім на те, як фактор мови, про що, наприклад, неодноразово йдеться у мемуарах учасників Білого руху Півдня Росії, позначався на сприйнятті селянами Добровольчої та Російської Армій, режимів А. Денікіна, П. Врангеля.

Отже, рукопис монографії С. Корновенка “Білий рух Півдня Росії: аграрна політика урядів А. Денікіна, П. Врангеля (1919 – 1920 рр.)” за актуальністю, науковістю та обґрунтованістю отриманих результатів заслуговує на рекомендацію до друку. Ми переконані, що це дослідження істотно доповнює історичні знання з історії революції та громадянської війни 1917 – 1920 рр., аграрної політики урядів А. Денікіна, П. Врангеля, яка, незважаючи на всю неоднозначність її оцінок – цінний історичний досвід конструктивної, наскільки це було можливим за руйнації традиційних суспільно-політичних та соціально-економічних відносин, внутрішньої господарсько-економічної політики.

Lyubovets O.M. KORNOVENKO S.V. WHITE GUARD MOVEMENT IN THE SOUTH OF RUSSIA. AGRICULTURAL POLICY OF A.DENIKIN AND P.VRUNGEL GOVERNMENTS (1919 – 1920) – CHERKASY, 2009. - 440 S.

In this article the monograph of S.V. Kornovento is put under review. It has been proved that agricultural policy of A.Denikin government was directed at improvement of land-use system, increase of agricultural soil working, providing agriculture with agriculture implements, seed-cultural fund, working cattle etc.

УДК 368(477) «1919/1938»

В.А. Тучинський

**МЕЛЬНИЧУК О.А. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ
(20 – 30-ТІ РР. ХХ СТ.) – ВІННИЦЯ: ЕДЕЛЬВЕЙС І К, 2009. – 372 С.**

У статті прорецензовано монографію О.Мельничука, виокреслено основні проблеми та напрямки соціального страхування в Радянській Україні міжвоєнного періоду.

Становлення України як демократичної, соціальної та правової держави має на меті підвищення рівня життя її громадян до соціальних стандартів цивілізованих держав світу. Реалізації цього завдання сприятиме виважена та збалансована соціальна політика, спрямована на соціальний прогрес, тобто на подолання бідності, зменшення майнового розшарування населення, поліпшення добробуту, посилення соціальної стабільності, побудови ефективної системи соціального захисту.

В умовах ринкових трансформацій пріоритетною організаційно-правовою формою реалізації прав громадян на соціальний захист, інструментом і механізмом реалізації соціальної політики виступає соціальне страхування, яке дозволяє, у випадку настання соціальних ризиків, зберегти необхідні стандарти рівня і якості життя. Пошук раціональних шляхів становлення та розвитку даного інституту в незалежній Україні вимагає не лише ознайомлення із теорією та практикою соціального страхування у передових країнах світу, але й вивчення особливостей його функціонування на українських землях в історичній ретроспективі. Важливим для розуміння сучасних основ та принципів діяльності соцстраху є період 20 – 30-х рр. ХХ ст., що позначився функціонуванням та діяльністю самодіяльних органів соціального страхування.

Монографічне дослідження Мельничука О.А. виконане на основі опрацювання широкої джерельної бази, основу якої склали: архівні матеріали; нормативні акти, що визначали правовий статус страхових органів; матеріали періодичної преси досліджуваного періоду та опубліковані документи. Їх всебічний аналіз дає автору змогу твердити про функціонування впродовж 20 – 30-х рр. системи соціального страхування як однієї із організаційно-правових форм соціального захисту робітників та службовців.

Проведений у вступі історіографічний екскурс із досліджуваної проблеми свідчить про відсутність цілісного наукового історичного дослідження про діяльність органів соціального страхування в Україні у 20 – 30-ті рр. ХХ ст. Автор цілком справедливо зазначає, що обґрунтовуючи досягнення соціальної політики у сфері підвищення добробуту трудящих, переважна більшість істориків радянської доби акцентували увагу на вивченні заходів

соціального захисту 50 – 80-х рр. ХХ ст., в період, коли основною його формою виступало соціальне забезпечення. Самодіяльне соціальне страхування 1920-30-х рр., охарактеризоване як буржуазний інститут соціального захисту, залишалося поза увагою дослідників.

У першому розділі подано загальну характеристику складових частин радянського соціального страхування, визначено його місце і роль у більшовицькій доктрині суспільного розвитку. Цікавим видається дослідження автором джерел фінансового забезпечення системи соціального страхування.

Другий розділ рецензованої книги присвячений організації надання допомоги населенню в порядку соціального страхування. Коло питань, що розглядаються тут автором охоплює соціальне страхування від безробіття, медичне обслуговування застрахованих, організацію профілактичної допомоги та забезпечення застрахованих у разі тимчасової втрати працездатності.

Предметом розгляду третього розділу є пенсійне забезпечення застрахованих у визначений автором період. Особливу увагу дослідник звертає на практичні кроки пенсійного страхування. Заслуговує на схвалення прагнення автора визначити особливості реформування пенсійного страхування протягом 30-х рр. ХХ ст.

Правильно визначена структура дослідження, підбір відповідного методичного інструментарію дозволили автору всебічно, в логічній послідовності розкрити проблему. В роботі, на основі проблемно-хронологічного підходу, висвітлюються засадничі складові радянського соціального страхування, аналізується діяльність органів соціального страхування з забезпечення застрахованих допомогами та пенсіями.

Проведене дослідження дозволило Мельничуку О.А. чітко виокремити періоди функціонування соціального страхування в рамках радянської соціальної політики, простежити еволюцію різних видів державного соціального страхування в Україні в їх хронологічних межах. Практика соціального страхування розкривається автором через порівняльний аналіз із його дореволюційними формами та розвитку даного інституту в країнах Західної Європи.

Результати наукового дослідження Мельничука О.А містять у собі суттєві елементи новизни, що зумовлено як звертанням до нових та маловідомих документів, які раніше не були об'єктом наукового аналізу, так і результативними намаганнями автора відійти від традиційної в радянській історіографії схеми показу проблеми, визначеної офіційною ідеологією.

На підставі осмислення значної кількості літератури та джерельного матеріалу з допомогою сучасних методологічних підходів до історії системи соціального захисту автор вдало зробив висновки та узагальнення. Головний з яких полягає в тому, що з усіх республік колишнього СРСР саме в Україні діяльність органів соціального страхування набула найбільшого розмаху. Це пояснюється частковим збереженням на цій території окремих страхових органів, зокрема лікарняних кас, реальною підтримкою ідеї соціального страхування радянськими, господарськими та профспілковими органами на місцях.

Разом з тим, на наш погляд, наукове дослідження дещо перевантажене значною кількістю загальносоюзних нормативних актів, що визначали правові основи діяльності органів соціального страхування в Україні, окремі статистичні матеріали подаються автором без належної аналітичної оцінки.

Таким чином, монографія О.А. Мельничука «Соціальне страхування в Радянській Україні (20–30 рр. ХХ ст.)» – самостійне наукове дослідження, виконане на високому фаховому рівні. Його практичне значення полягає в тому, що фактологічний матеріал, теоретичні положення, висновки та узагальнення, що містяться в роботі, суттєво розширюють сучасні знання із соціального страхування в Радянській Україні складних та драматичних 20-30-рр. ХХ століття. Результати дослідження можна використовувати для написання спеціальних та узагальнюючих робіт з історії України, сучасних соціальних проблем. Отриманий фактичний та аналітичний матеріал буде корисним при підготовці спеціальних навчальних курсів для студентів вищих навчальних закладів.

В цілому монографія О.А. Мельничука – цілком актуальне дослідження і тому воно становить значний інтерес не тільки в науковому середовищі, а й для широкого загалу читачів.

Touchinskiy V.A. MELNICHOUK O.A. SOTSIALNE INSURANCE In SOVIET UKRAINE (20 - 30-TI A NH Item) Is WINNITCA: EDELWEISS And C, 2009. - 372 S.

In the article a monograph O.Melnichouca, viocresleno basic problems and directions of social security in Soviet Ukraine, is reviewed intermilitary period.

УДК 94(477.44)–058.57

Ю.А. Зінько, І.М. Романюк

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ: У ДВАЦЯТИ СЕМИ ТОМАХ. ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ.

**(Редакція тому: Л.М. Спірідонова (голова), В.П. Лациба, С.С. Нешик та ін. – кн. 2. –
Вінниця: Державна картографічна фабрика, 2007. – 848 с.**

У статті прорецензовано фундаментальне видання, здійснене вінницькими істориками протягом декількох років. Аналізуються причини, механізми та наслідки політичних репресій в роки комуністичного режиму.

Однією з важливих проблем, що активно досліджуються вітчизняними істориками, є проблема політичних репресій радянських часів, що були невід'ємною частиною тоталітарного режиму.

У межах державної програми підготовки науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією», визначеної постановами Президії Верховної Ради України № 2256 XII від 6 квітня 1992р. і Кабінету Міністрів України на №530 від 11 вересня 1992р, видано багато наукових праць, але до останнього часу питання комплексного вивчення кількісних показників репресій не були предметом уваги вчених істориків.

В умовах демократичних перетворень, які відбуваються в Україні, черговою перемогою розвитку джерелознавства є публікація великої кількості документів і матеріалів, які довгий час приховували сторінки політичних репресій ХХ ст. та мали гриф «Таємно».

Друга книга «Реабілітовані історією. Вінницька область» загалом справляє добре враження. Насамперед зазначимо її громадсько-політичну і державорозбудовчу актуальність. Вона ліквідує ту прогалину в історії Вінницької області, яка утворилася внаслідок деформованого тоталітаризмом напрямку розвитку української історичної науки в цілому. Редакційна колегія тому щодо виявлених нових різноманітних аспектів тоталітарного минулого.

Автори зуміли чи не вперше об'ємно дослідити (через призму Вінниччини) проблему репресованих, яка з ідеологічних та кон'юнктурних міркувань свідомо замовчувалась у колишньому СРСР. У цьому є наукова новизна і актуальність даного дослідження.

Науковий інтерес викликає той факт, що автори здійснили глибоку аналітичну роботу над матеріалами.

Правда завжди врешті-решт перемагає. Цю народну мудрість згадуєш, коли читаєш книгу про долі простих людей у страшні часи масових сталінських репресій. У ній ідеться не про відомих політичних чи громадських діячів держави, є розповіді про колгоспників, робітників, службовців, педагогів краю.

Але тим страшніший вигляд має безжалісна державна система, в якій за вказівками вузького кола партійно-державних олігархів нищили цілі суспільні прошарки. Вона не милувала нікого – справжніх супротивників чи потенційних опонентів, або навіть тих, хто працював на неї, але мав власну думку з певних політичних аспектів.

Рецензована книга цінна перш за все тим, що легка для сприйняття форма викладу поєднується зі скрупульозною документальністю. Саме біографічні довідки, які оприлюднюються у книзі вперше, їх усебічний розгляд дають можливість показати конкретних людей, їхні долі в ході конкретних і типових для свого часу історичних подій. Зі сторінок книги постають особистості, кожна з яких має власну історію, що є складовою загальної.

Вважаємо, що обласна редакційна колегія і науково-дослідницька група досягли поставленої мети. Їм зокрема, вдалося неупереджено проаналізувати й опрацювати архівно-слідчі справи на реабілітованих громадян, репресованих мешканців Вінницької області.

Варто зазначити, що робота над томом в організаційному, документально-пошуковому та видавничому аспектах відзначилися цілеспрямованим та програмним характером. В її основу